

Grote RATELAAR

APRIL - JUNI 2025

IVN HEUVELRUG EN KROMME RIJN
KNNV ZEIST HEUVELRUG EN KROMME RIJN

Activiteiten april-mei-juni

APRIL

Dinsdag	01	IVN+KNNV	Bomenwerkgroep	Theorieavond: bomen van droge grond
Woensdag*	02	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Inventarisatie
Vrijdag**	04	KNNV	Natuurwerkgroep	Werkmiddag
Zaterdag	05	KNNV	Vogelwerkgroep	Broedvogelinventarisatie Binnenbos
Dinsdag	08	IVN	Bestuur	ALV
Woensdag	09	KNNV	Midweekgroep	Amelisweerd (Bunnik)
Vrijdag	11/12	IVN	Werkgroep Cursussen	Bijencursus theorie en excursie
Zondag	13	KNNV	Vogelwerkgroep	Fietsexcursie Vliegbasis Soesterberg
Zondag***	13	IVN+KNNV	Fotografiewerkgroep	Excursie
Woensdag	16	KNNV	Bestuur	Algemene Ledenvergadering, Walkartcentrum
Zaterdag	19	KNNV	Vogelwerkgroep	Broedvogelinventarisatie Binnenbos
Zaterdag	19	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Dagexcursie Bylaer en Paradijs
Zaterdag	19	IVN	Wandelwerkgroep	Voorwandelen Vroege vogels
Maandag	21	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling Vroege vogels
Dinsdag	22	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Opening seizoen
Woensdag	23	KNNV	Midweekgroep	Eempolder (Eemnes)
Zondag	27	IVN+KNNV	Bomenwerkgroep	Excursie Panbos

MEI

Zaterdag	03	KNNV	Vogelwerkgroep	Broedvogelinventarisatie Binnenbos
Zaterdag	03	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Het Klooster Nieuwegein
Dinsdag	06	IVN+KNNV	Bomenwerkgroep	Theorieavond: bomen van natte grond
Woensdag	07	KNNV	Midweekgroep	Amerongse Bovenpolder
Donderdag	08	KNNV	Vogelwerkgroep	Kennemerduinen
Dinsdag	13	IVN	Werkgroep Cursussen	Cursus Wilde planten (13, 17, 27 en 31 mei)
Woensdag	14	IVN	Werkgroep Cursussen	Minicursus libellen en juffers, theorie-avond
Weekend	16/18	KNNV	Vogelwerkgroep	Weekend Winterswijk
Zaterdag	17	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Dagexcursie Kennemerstrand
Zaterdag	17	IVN	Wandelwerkgroep	voorwandelen Bomenwandeling
Zondag	18	IVN	Werkgroep Cursussen	Minicursus libellen en juffers, excursie
Woensdag	21	KNNV	Midweekgroep	Broekhuizen en Londotuin (Leersum)
Vrijdag	23	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling Bomen Nieuw Wulven
Zaterdag	24	KNNV	Vogelwerkgroep	Broedvogelinventarisatie Binnenbos
Zaterdag	31	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Leersumse Veld
Zaterdag	31	IVN+KNNV	Bomenwerkgroep	Excursie: Nieuw Wulven

JUNI

Zondag	01	IVN	Wandelwerkgroep	Grassenexcursie Zeist
Woensdag	04	KNNV	Midweekgroep	Everdingerwaarden (Everdingen)
Zaterdag	07	KNNV	Vogelwerkgroep	Broedvogelinventarisatie Binnenbos
Donderdag	12	KNNV	Vogelwerkgroep	Arkemheen
Weekend	13/15	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Kampeerweekend Texel
Woensdag	18	KNNV	Midweekgroep	De Schammer en Bloedaal (Stoutenburg)
Zaterdag	21	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Everdingen uiterwaarden
Zaterdag	28	IVN	NGO	Nature journaling, Rhijnauwen

* De plantenwerkgroep inventariseert iedere woensdagavond in kilometerhokken of andere bestemmingen

** De natuurwerkgroep heeft elke vrijdag een werkmiddag

*** De fotografiewerkgroep: excursie op 2e zondag van de maand, avondbijeenkomst op 3e dinsdag van de maand

Grote RATELAAR

Vink

Foto: Jan Katsman

Van de redactie

Terwijl ik dit voorwoord schrijf wordt de ochtendmist langzaam weggeduwd door de zon. De grauwe dagen van de afgelopen maanden lijken opeens weer ver weg. Ik krijg op dit soort dagen met de opkomende warmte van de zon meteen zin om weer naar buiten te gaan. Ook de vogels hebben er weer zin in: al een paar ochtenden worden we wakker met het gejubel van een zanglijster en het “pompen” van de koolmees. In het bos hoorde ik de bonte spechten kloppen en roepen, net als de zwarte specht, de boomklevers en de vinken. Lente!

Ook de fotogroep heeft er last van, getuige de lentekriebels in het midden van ons blad. Naast de verslagen van de afgelopen periode vinden jullie bij de diverse werkgroepen weer allerlei activiteiten om aan deel te nemen. Voor mij is “naturejournaling” een nieuw begrip: je leest er alles over in dit lentenummer. Veel leesplezier en geniet van het buiten zijn!

Inhoud (selectie)

- 4 De bever
- 7 Van het IVN-bestuur
- 8 Verslag van winterexcursie insectenwerkgroep
- 10 Van het KNNV-bestuur
- 11 Verslag van trektellen
- 14 Lentekriebels van de fotowerkgroep
- 18 Naturejournaling
- 21 Scharrelkids
- 24 Jaarverslag natuurwerkgroep
- 26 Wimperzwammen

Colofon

Dit is een uitgave van IVN afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn en KNNV afdeling Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn.
<https://www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn/heuvelrug.knnv.nl>

Redactie: Jan Katsman, Irene van Oosterhout, Marijke Warmerdam

Kopij voor het volgende nummer vóór 10 mei naar:

marijke.warmerdam@hetnet.nl (KNNV) of pr@ivnhkr.nl (IVN)

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten of te wijzigen.

Drukker: Editoo B.V. te Arnhem
FSC Keurmerk, 130 grams gloss

Foto's omslag:

Kleine vos; groene schildwants
Jan Katsman

De bever

TEKST EN FOTO'S: ANTON ULTEE, INGRID VISSER (IVN HELLENDORP-NIJVERDAL) EN ERIK GRUYS

De bever (*Castor fiber*) is tegenwoordig geen zeldzame bewoner meer in ons land. Dat is niet altijd zo geweest. Nadat het dier was uitgeroeid heeft op diverse plaatsen herintroductie plaatsgevonden. Bevers komen van oudsher voor in rivierrijke gebieden. In Nederland is Tegelen een belangrijke vindplaats van beverfossielen. De ouderdom van deze fossielen wordt geschat op een kleine twee miljoen jaar.

Mensen hebben de bevers door de eeuwen heen bejaagd vanwege hun zeer dichte pels, met aan de buitenzijde een waterafstotende laag van lange, glanzende, vette haren met daaronder talrijke zeer dicht op elkaar zittende wolharen. Vanaf de vroege middeleeuwen werden bevers ook gedood voor het verkrijgen van bevergeil of castoreum, afkomstig uit anaalklieren met anaalzakjes terzijde van de cloaca aan de onderzijde van de staartbasis. Het wordt door bevers gebruikt om geursporen af te zetten en hun territorium af te bakenen. De mens verwerkte het in parfums, bittere drankjes en bovendien werd het toegepast als een koortswerend en pijnstillend geneesmiddel. Door consumptie van wilgenschors krijgen de bevers salicylzuur (zit in aspirine) binnen, hetgeen uiteindelijk ook in het castoreum terecht komt. Daarnaast werd bevervlees met de onderhuidse vetlaag veel gegeten, vooral door katholieken tijdens het vasten en op vrijdag. Daarbij werd de bever niet als een zoogdier, maar als een vis beschouwd.

De pelsdierjagers in de 17e eeuw waren vooral Nederlanders en Fransen. Toen de Europese bever nagenoeg was uitgeroeid, vertrokken ze naar Noord-Amerika om daar met de Canadese Bever hetzelfde te doen. De Hudson Bay Company werd de spil in de pelshandel.

Uiteindelijk is de laatst levende bever in Nederland doodgeslagen door een visser uit Zalk te Overijssel in 1825. Deze visser dacht aan een otter, die hij als concurrent beschouwde. Ter nagedachtenis aan deze moordpartij werd op 10 mei 1991 een monument onthuld in Zalk met een beeld van een bever uitkijkend over de IJssel.

Herintroductie

Rond 1900 was de bever vrijwel geheel uit Europa verdwenen. Slechts langs de Elbe, de Rhône, in Scandinavië en Polen bleven enkele restpopulaties over. Door een veranderd inzicht in het natuurbesluit ontstond er een discussie over de herintroductie van bevers in Nederland. Hiertoe werd rond 1980 op initiatief van Staatsbosbeheer en inspectie natuurbehoud een werkgroep gestart met als doel het terugplaatsen van de bever. In 1988 was het zover en werden in de Biesbosch de eerste dieren vanuit het Elbe-gebied uitgezet. In de beginfase was er veel sterfte, o.a. door cadmium-intoxicatie afkomstig van de wilgenschors van bomen in de (sterk hiermee vervuilde) Biesbosch, dat door de bevers was gegeten. Waarschijnlijk werden hierdoor ook weinig jongen geboren. Vervolgens kwamen tevens herintroducties in de Gelderse poort, de Flevopolder en in Limburg. Vanuit de Eifel en de Ardennen kwamen ook zelfstandig dieren naar Limburg.

Een verdere verspreiding van jonge bevers langs rivieren en beekjes volgde. Dit zou te maken hebben met verkrijging van een eigen territorium met voldoende voedsel en leefruimte. Thans komen bevers in alle provincies voor.

Leefwijze

Bevers leven in familiegroepen van 2-10 dieren, een monogaam ouderpaar met jongen van twee generaties. De oudste jongen worden uiteindelijk weggejaagd en gaan dan hun eigen weg. In het wild worden ze 10-15 jaar oud. Geslachtsverschillen zijn minimaal. De dieren hebben een cloaca en de mannetjes hebben in de cloaca een (inwendige) penis. De testikels zijn niet afgedaald en bevinden zich in de buikholte. Uitsluitend bij zogende moederdieren met sterk gezwollen tepels is het vrouwtje van het mannetje te onderscheiden.

De kleur van de vacht varieert van lichtbruin, bruin, tot donkerbruin en zwart. De zwarte kleurvariant is veelal afkomstig van dieren die in pelsdierfarms werden gefokt (Polen) en van daaruit zijn ontsnapt. De zwarte pelskleur bracht het meeste geld op.

Momenteel wordt het aantal bevers in Nederland geschat op wel 5000 dieren. Na de herintroducties blijkt deze diersoort het dus uitstekend te doen. Vooral langs de grote rivieren vindt een soort explosie plaats. Het wordt zelfs een plaagdier, omdat het hollen graaft in de dijken.

Een bever maakt niet alleen bovengrondse burchten, maar ook ondergrondse hollen met een ingang onder water. En die hollen kunnen behoorlijk groot zijn en diep de dijk ingaan, waardoor deze verzwakt en de kans op een dijkdoorbraak ontstaat.

In de lokale rivierenland-pers wordt daarover veel geschreven en door de bewoners van de Betuwe wordt er veel over gesproken. Midden in Tiel, in de haven, zwemmen bevers tussen de daar aanwezige woonschepen, gaan de kant op en maken sporen. In de aanwezige dijken graven ze hollen.

In de burchten en hollen wordt een voedselvoorraad aangelegd.

Bevers zijn herbivoren die van alles eten, maar boombast heeft blijkbaar hun voorkeur. Als aanvullende voedselbron versmaden ze mais, bieten en fruit niet.

Met afgeknaagde takken wordt gesleept, het hol in als voedselvoorraad, maar ook om in ondiep water een dam te bouwen, waardoor het waterpeil kan stijgen en een geheel nieuw ecosysteem ontstaat met een weelderige groei van waterplanten als voedselbron.

Dikwijls maken ze op de dammen ook burchten waarin ze kunnen bivakkeren.

Om alle takken en boomstammetjes naar de dam te brengen leggen ze zelfs kanaaltjes aan, zodat de last makkelijker te verslepen is over het water. Buiten de burchten en langs de waterkant kan men typische glijbaantjes van modder ontdekken waar ze het water in- en uitkomen.

Beverprotocol

Inmiddels ervaren mensen de resultaten van alle bever-activiteiten als een toenemende overlast. Per provincie wordt daarvoor een Beverprotocol opgesteld door de waterschappen en faunabeheerders, de Zoogdierverseniging en Rijkswaterstaat. Hiermee is begonnen in Limburg; daarna volgden Drenthe en Noord-Brabant snel. In dit protocol wordt aangegeven welke maatregelen er zoal getroffen moeten worden, alvorens men de dieren mag vangen, verplaatsen en zelfs doden. Ook in Gelderland en Zuid-Holland wordt aan een dergelijk protocol gewerkt.

Pas nadat alle uitvoerende maatregelen uit het Beverprotocol zijn gerealiseerd, mogen bij blijvende overlast dieren op locatie worden gedood.

Vanaf 2018 vond dat plaats in Limburg, sinds 2022 in Drenthe. De aantallen aldus gedode dieren namen jaarlijks toe van 17 bevers in 2019 tot meer dan 100 in 2022. Ook door stroperij en illegale jacht worden bevers gedood.

In onze omgeving is de bever o.a. te vinden in Amerongen. De vraat aan bomen is goed te zien vanaf de rivierdijk als men van Wijk bij Duurstede naar Amerongen rijdt ter hoogte van een rij knotwilgen onder aan het

dijklichaam. Deze al oude bomen kan men dan rechts zien staan en daar zijn onderstaande foto's van vraat aan jonge boompjes en dikkere stammen gemaakt. Opvallend is de massa grote spanen die door de bevertanden zijn gevormd en rond de plaats delict als een krans zijn achtergelaten.

In de Biesbosch, maar ook op andere plekken waar veel bevers verblijven, kan men gestapelde takken tegenkomen (onderstaande foto). Waarschijnlijk bevindt zich daarin een burcht.

De bever is schuw en een nachtdier, gevaar door de mens verwacht hij vooral vanaf de oeverkant en minder vanaf het water. Tijdens rondvaarten met fluisterbootjes aan het einde van de dag kan men hem aanschouwen. Meestal bevindt het dier zich daarbij in de schaduw of zit onder takken, tactieken die vaker bij dieren voorkomen en door hen worden gebruikt om minder op te vallen. Dikwijls bevinden de bevers zich daarbij op grote afstand, maar soms heeft men meer geluk en krijgt men een dier duidelijker voor de lens.

Wij waren in de gelegenheid verschillende malen tijdens georganiseerde bevertochten door Staatsbosbeheer bevers van verderaf en dichterbij te zien te krijgen. Maar ook bij andersoortige excursies in beverrijke gebieden kan men de dieren tegenkomen. Uiteraard kan men zelf bij zonsopkomst of bij schemering bij de beverdammen, hollen of burchten gaan zitten en afwachten om ze te zien zwemmen.

Bij zwemmende bevers is uitsluitend de kop zichtbaar boven het water. Bij duiken kunnen ze wel 15 min onder water blijven. De bever heeft korte poten met 5 tenen. Tussen de tenen van de achterpoten zijn zwemvliezen aanwezig. De grote platte geschubde staart is kenmerkend voor een bever en wordt behalve bij het zwemmen als roer, ook gebruikt om alarm te slaan op het water en als steun bij rechtop staan tijdens het knagen aan bomen. Hij heeft lange grote doorgroeiende voortanden met een laag oranje stevig glazuur. Dit bevat ijzer en dat zou de kleur bepalen.

Bij extreem laag water door droogte trekken ze vaak weg. Hoog water is minder problematisch, de bevers gaan vaak gewoon op de burchten zitten zolang dat kan.

Beverratten en muskusratten

Beverratten en muskusratten worden vaak verward met echte bevers. Een belangrijk verschil is dat ze beide kleiner zijn dan de bever en een ronde staart hebben in tegenstelling tot de grote platte staart van de bever. Het zijn allebei exoten, ze werden begin 20e eeuw naar Europa gebracht voor de pelsdierfokkerij. Vandaaruit zijn ze ontsnapt en hebben zich verspreid langs rivieren en in moerasachtige gebieden. Vanwege de ondermijnende activiteit van het graven van hollen in dijken worden ze intensief bestreden door ze te vangen en te doden. Daarbij is de beverrat of nutria afkomstig uit Zuid-Amerika. De snuit, kin en snorharen zijn wit. De muskusrat of bisamrat is een knaagdier uit de onderfamilie van de woelmuizen uit Noord-Amerika. Hij heeft een lange iets zijdelings afgeplatte staart en eveneens een wittige snuit. Het bont van de pels werd bekend onder de naam bisambont. Tijdens het zwemmen steekt een groot deel van hun lichaam boven het water uit.

De paradox is nu dat na de complete uitroeiing van de bevers 200 jaar geleden en het hernieuwd uitzetten van de bevers ruim 30 jaar geleden, de aantallen van een paar duizend dieren alweer teveel blijken voor het tolerantievermogen van de huidige ruim 17 miljoen mensen met hun bijbehorende infrastructuur van vernietiging en vergiftiging van het Nederlandse landschap. Ondanks dat blijven we hoop houden en genieten van de bever, die hier al 2 miljoen jaar geleden rondzwom in de rivierendelta.

Van het IVN-bestuur

TEKST: HARRY KERVER

De afgelopen maanden hebben wij in het bestuur gewerkt aan een nieuw huishoudelijk reglement. Het laatste reglement dateerde uit 2018 en was inmiddels behoorlijk verouderd. Het is bijzonder om te zien hoe veel zaken in korte tijd veranderd zijn. De aanpassingen zijn besproken met de coördinatoren van de verschillende werkgroepen in een bestuur+ bijeenkomst en de nieuwe versie zal ter goedkeuring worden voorgelegd aan de ALV op dinsdag 8 april (noteer in je agenda, een uitnodiging volgt).

Tijdens de ALV zullen we ook twee nieuwe bestuursleden voordragen. Adrienne de Waal is de kandidaat-voorzitter. Zij volgt nu de natuurgidsenopleiding en loopt sinds april vorig jaar stage in het bestuur. Het bestuur vindt haar een zeer geschikte kandidaat om de komende jaren het voorzitterschap van onze afdeling te vervullen. Stefanie Miltenburg is de enthousiaste kandidaat-secretaris, die vanaf 8 april de secretariaatswerkzaamheden van Moniek Löffler over wil nemen. Stefanie heeft de NGO gevolgd bij de afdeling Vecht en Plassen en is vorig jaar verhuisd naar Maarn. Moniek blijft nog wel een jaar in het bestuur als algemeen bestuurslid. Pim Bredschneider is na 8 jaar aftredend en zelf zal ik na 4 jaar als voorzitter ad interim ook afscheid nemen.

In juni zullen we 22 cursisten het natuurgidsendiploma kunnen overhandigen. Daarmee zal het aantal actieve natuurgidsen flink worden uitgebreid en daarmee ook ons activiteitenprogramma. Op het moment van schrijven van deze bijdrage (15 feb) is het buiten rond het vriespunt. Eigenlijk had ik vanmorgen mee willen gaan met de mossenvoorwandeling, maar ik vond het te koud. Ik zie uit naar het voorjaar. Die zal begonnen zijn als dit stukje wordt gelezen. Een heerlijk vooruitzicht!

Ledenwandeling

Op 29 maart organiseren we een voorjaarswandeling speciaal voor IVN/KNNV-leden op landgoed Beerschoten & Houderinge. We lopen ongeveer 5 à 6 km en kijken met elkaar wat er allemaal te ontdekken is. De boomleeuwen zullen vast te horen zijn en ongetwijfeld staat er al van alles in bloei. Ga mee en geniet van het voorjaar! Fijn wanneer je je vooraf aanmeldt. Voor meer informatie kun je terecht bij Judith Pijnacker, telefoon 06-49874530.

Wanneer: za 29 mrt, 9.30-12.00u

Start: Bezoekerscentrum Koetshuis Beerschoten, De Holle Bilt 6, 3732 HM De Bilt

Aanmelden: excursies@ivnhkr.nl.

Vogelexcursie Arkemheen

TEKST: EMILE SANDERS

12-12-2024

Met 16 excursiegangers trotseerden wij de koude en het slechte zicht. De mist was behoorlijk en trok nauwelijks op in de loop van de ochtend. Ondanks het mindere weer was de excursie toch geslaagd.

Wat hebben wij zoal gezien?

Op de weilanden, bij het Gemaal Arkemheen, waren de kolganzen in de meerderheid, hoewel ook de grauwe gans en de grote Canadese gans zich lieten bewonderen.

Verder zat op een paal een dik opgezette buizerd; kennelijk had deze vogel het koud.

Wij hadden geluk dat een groepje baardmannetjes op nog geen tien meter afstand zich in het riet lieten zakken; wat waren ze mooi en ook hun metaalachtig geluid was prima te horen. Deze vogelsoort is echt een toppertje.

Kuifeenden waren er in overvloed, evenals futen. Diverse grote zaagbekken dreven voorbij en ook enkele brilduikers lieten zich goed zien.

Bij onze tweede stop (ter hoogte van de boerderij) zagen wij prachtige grote zilvereigers in de bomen zitten. Een blauwe reiger kwam voorbij gevlogen.

Een vrouw rietgors liet zich perfect bewonderen en ondertussen hoorden en zagen wij vele huismussen. De aalscholvers zaten op de keien te rusten en af en toe dobberde een nonnetje voorbij. In de lucht waren kievieten actief. In het riet waren de waterrallen behoorlijk actief met hun "gezang".

We hebben met zijn allen genoten van deze ochtend.

Baardman en vrouw

Foto's: Jan Katsman

Pyramide van Austerlitz

Winterexcursie insecten

TEKST EN FOTO'S: PASCAL LOSEKOOT

11 JANUARI

Op zaterdag 11 januari 2025 ging de KNNV Insectenwerkgroep Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn op pad voor winterexcursie! Ik had het idee geopperd en het werd met enthousiasme toegevoegd aan de agenda. Voor mij was het extra leuk, omdat de door Anne gekozen datum mijn verjaardag was! De temperatuur was rond het vriespunt, de zon scheen heerlijk en alles was prachtig berijpt. Heerlijk voor een winterwandeling, maar om insecten te zoeken? Echter, het idee was te zoeken achter schors van dode bomen.

De jarige Pascal: wat kan daar zitten?

Foto: Anne Janse

Bevroren *Thymalus limbatus*, schorsknaagkever

Vooraf had ik een gebied uitgekozen waar ik al eerder was geweest: Austerlitz, vlakbij de roemruchte Pyramide. Ook had ik het terrein al enkele weken eerder, met goede resultaten, verkend. Vooral twee lanen met behoorlijk wat dode beuken, die onder andere door tonderzwammen waren aangetast, bleken kansrijk. Op 11 januari was het, vergeleken met het voorlopen, een stuk kouder. Zouden deze onder de stam levende insecten niet een beschutter plekje opgezocht hebben, nu het 's nachts toch onder nul gedoken was?

Bij de eerste dode eik bleek het lastig: de schors zat vastgevroren. Even later hadden we meer succes: onder de schors van een dood eikje troffen we de eerste *Thymalus limbatus* aan, een nogal zeldzame schorsknaagkever. Er zat ijs op zijn schild maar dat leek hem niet te deren. We troffen op meerdere plekken exemplaren aan, zowel bij dode eik als dode beuk.

Bij het rijtje dode beuken vonden we het ene na het andere insect, veelal soorten die leven van zwammen, waaronder ook de doelsoort, de Tonderzwamschorswants (*Aradus betulae*).

Tonderzwamschorswants nimf

Ook zagen we enorme hoeveelheden ijshaar, een bijzonder natuurverschijnsel dat ontstaat door het uitstoten van water door een schimmel (*Exidiopsis effusa*) door de kleine poriën van dood loofhout.

Het was een bijzonder geslaagde excursie waarbij we een indruk kregen hoe insecten overwinteren, wat het belang van dood hout is en we bovendien erg genoten van het zonnige weer.

Veelstippig Aziatisch lieveheersbeestje

Niervlek lieveheersbeestje

Bolitophagus reticulatus

Foto: Sylvia van Leeuwen

Tetratoma

Insecten werkgroep

De insectenwerkgroep heeft in januari al een leuke aftrap gehad met de geslaagde wintercursus. Het programma voor de rest van dit jaar ziet er als volgt uit:

22 april	Opening seizoen
03 mei	Het Klooster Nieuwegein
31 mei	Leersumse Veld
21 juni	Everdingen uiterwaarden
05 juli	Kwintelooyen
02 augustus	Vikingshof (Wijk bij Duurstede)
06 september	Beerschoten / Houdringe
14 oktober	Afsluitende avond

Zet het alvast in de agenda.
Voor aanmelding en contact: Anne Janse
anne.janse@gmail.com

Bruine tandkever

Foto: Sylvia van Leeuwen

Van het KNNV- bestuur

TEKST EN FOTO: NICO BOLLE

De lente, tijd van het ontwaken van de natuur, groei en bloei, vogelzang, zoemende bijen...de werkgroepen hebben het er maar druk mee. Het is fijn als lid zoveel keuze te hebben uit de activiteiten in de lente die de verschillende werkgroepen ons bieden. Hopelijk passen deze allemaal op het eerste blad van de Grote Ratelaar. Dit gaat niet vanzelf. Er is grote inzet van leden die deze werkgroepen leiden, ook uit IVN-gelederen. Het bestuur spreekt bij deze zijn grote waardering hiervoor uit. Zonder hen geen leven in de brouwerij.

Ook dit jaar zijn er weer cursussen. De vogelcursus voor gevorderden is een icoon. Elk jaar met groot enthousiasme gegeven door diverse bevlogen leden. Wim van der Ende geeft met groot enthousiasme de landschapscursus en in april maakt Han van der Kolk met zijn fijne gehoor ons wegwijs in de herkenning van de vogelzang.

De leden kunnen ook hun stem verheffen op de algemene ledenvergadering. Op 16 april zal in de avond de jaarlijkse ledenvergadering plaats vinden in het Walkartcentrum. Als het goed is heeft iedereen per mail hier al de stukken en informatie over ontvangen. We stellen ieders aanwezigheid zeer op prijs.

Onze afdeling is zeer actief en het bestuur kan goed versterking gebruiken op allerlei vlak om onze vereniging in goede banen te leiden.

Als je belangstelling hebt voor een of andere bestuursfunctie in onze leuke afdeling laat het de voorzitter of secretaris dan weten.

Bloeiende meidoorn Fort Lunet aan de Snel

Bomenwerkgroep

De bomenwerkgroep zal de komende tijd aandacht besteden aan bomen van droge grond (studieavond op 1 april, excursie op 27 april naar het Panbos) en bomen van natte grond, (studieavond op 6 mei en excursie op 31 mei naar Nieuw Wulven). De tussenliggende tijd is lang, maar wordt gevuld door een paasweekend op 20 en 21 april en in mei door activiteiten rond de biodiversiteitsweek. Voor een langere excursie naar een terrein buiten de provincie lijkt het nog vroeg, eerst maar eens de naaste omgeving leren kennen. Variatie genoeg in Utrecht.

Sinds enkele maanden hebben we twee stagiairs van de IVN Natuurgidsenopleiding. Het doel van deze stages is dat de deelnemers zich een beeld kunnen vormen van de werkgroepen en dat zij laten zien dat zij in staat zijn hierin een bijdrage te leveren. Zo'n bijdrage leveren kan bij de voorbereiding van onze activiteiten of bijvoorbeeld iets presenteren op een studie-avond of tijdens een excursie. Eén van hen heeft meegeholpen om een minicursus te organiseren vanuit de Bomenwerkgroep voor de Werkgroep Cursussen en Ledenactiviteiten over Winterherkenning van bomen en struiken. De tweede stagiair zal een presentatie over de beuk voorbereiden en geven. Een derde stagiair is zich nog aan het beraden over haar bijdrage. We hopen dat dit zal leiden tot succesvolle afronding van hun gidsenopleiding, ongetwijfeld zal iedereen er wat van opsteken. Vanaf 24 juni zullen op dinsdagavonden wandelingen worden georganiseerd.

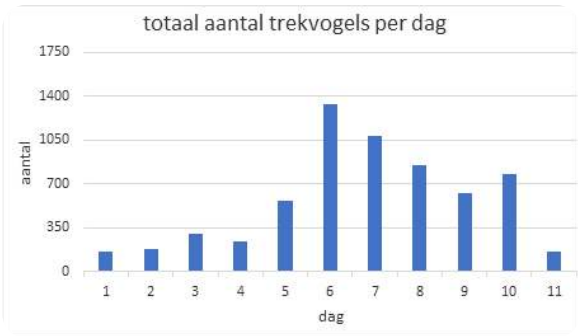
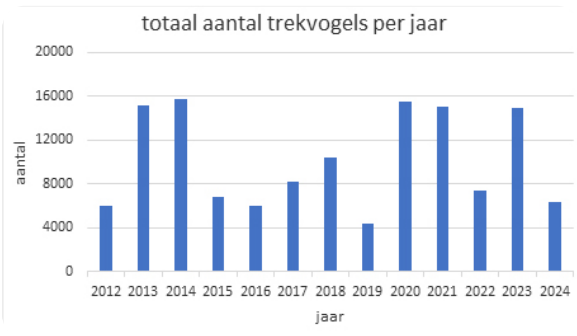

Natuurwerkgroep

De natuurwerkgroep is elke vrijdagmiddag actief aan de slag in verschillende werkgebieden. Er worden onder meer heideveldjes en specifieke korstmossengebieden nagelopen op zaailingen en opschot (jonge takkengroei aan (restanten van) struiken en bomen), jeneverbessen vrijgezet, distels en zuring verwijderd op plekken waar deze planten niet gewenst zijn, Japanse duizendknoop bestreden (De Zoom / Op Hees) en ook Amerikaanse vogelkers wordt op bepaalde plaatsen teruggedrongen.

Iedereen die mee wil doen, éénmalig of vaker, is van harte welkom. Er wordt elke vrijdagmiddag – tenzij het weer te slecht is – gewerkt van 13.30 tot 16.30 uur. Aanmelden kan bij Simone Laanbroek via natuurwerkgroep@ziggo.nl.

Resultaten trektellen 2024

TEKST: NICOLIEN DROST EN EMILE SANDERS

1. Inleiding

In 2024 hebben we op 10 zaterdagochtenden en een zondagochtend trekvogels geteld op de Treekerpunt vanaf 14 september t/m 16 november. In totaal zijn 6314 vogels geteld. Dat is de op drie na laagste waarde in 13 jaar. De oorzaak zou kunnen zijn dat we dit seizoen veel teldagen met regen en ook met mist hebben gehad. Daarnaast was het relatief warm in de gebieden waar de trekvogels vandaan zouden moeten komen.

Bovengenoemde tabel laat overduidelijk zien dat het aantal getelde trekvogels per dag beperkt in aantallen zijn geweest, hetgeen verder onderbouwd werd door de eerste tabel op aantallen op jaarbasis.

De Eurobirdwatch op 5 oktober 2024 was een matige teldag. De talrijkste soort op 5 oktober was de vink (97) en de op een na talrijkste de sijs (43). In Nederland ligt de top van de trek op half oktober, maar in de rest van Europa is dat blijkbaar anders.

2. Talrijkste soorten

Dan nu een overzicht van de soorten met meer dan 1000 exemplaren in 2024. Dit jaar waren dat alleen koperwiek en vink.

Tabel 1 Talrijkste soorten

2024	september			oktober				november				totaal
Soort/dag	14	21	28	5	6	12	19	26	2	9	16	
Koperwiek			1			827	46	79	17	517	68	1555
Vink	35	77	51	97	238	206	111	171	48	87	26	1147

Vergelijken wij beide soorten met de aantallen over 2023 (koperwiek 1779 en de vink 3727) dan kan gesteld worden dat de aantallen fors zijn achtergebleven. Daarnaast valt op, ten opzichte van de tabel over 2023 (hier niet weergegeven), dat de spreeuw (2237), houtduif (1772) en sijs (1333) uit de telling (aantallen > 1000) in 2024 zijn gevallen, terwijl dit toch de gebruikelijke normale soorten doorkomende trekvogels zijn voor ons land.

3. Algemene soorten

Van 8 soorten hebben we in 2024 tussen de 100 en 1000 exemplaren geteld:

De aantallen spreeuwen en sijzen kwamen dit jaar niet boven de 1000. De eerste kolganzen waren laat en kwamen pas in grotere aantallen vanaf 19 oktober langs. Het aantal trekkende koolmezen was dit jaar opvallend hoog.

Tabel 2 Algemene soorten

2024	september			oktober				november				totaal
Soort/dag	14	21	28	5	6	12	19	26	2	9	16	
Spreeuw			3		36	20	578	53		25	2	717
Sijs		20	69	43	68	55	61	83	19	12	20	450
Kolganzen				22			52	131	155		9	369
Grauwe gans			1	6	31	6	45	72	165			326
Graspieper	3	7	42	8	16	43	82	29	16	17	13	276
Houtduif	7	15	15	42	26	10	11	77	65	8	2	242
Zanglijster		13	42	3	88	38	7	4	3	4	1	205
Koolmees	11	17	10	12	11	16	6	6	6	3	4	102

4. Minder algemene soorten

Van 16 soorten hebben we in 2024 11 t/m 100 exemplaren waargenomen; de eerste 8 uit de tabel van 16 hebben wij hieronder weergegeven. Hiervan waren de verschillende soorten globaal redelijk gespreid over de teldagen.

Tabel 3 Minder algemene soorten

2024	september			oktober				november				totaal
Soort/dag	14	21	28	5	6	12	19	26	2	9	16	
Goudhaan	5	2	1	1		17	20	13	4	29	5	97
Pimpelmees	9	15	13	12	14	8	7	6	3	3	2	93
Veldleeuwerik			2	8	5	39	4		11			69
Aalscholver	22		4		6	10	20	1	2			65
Putter	30		4		7	3	3	11	1			59
Kramsvogel									6	46	4	56
Keep				1	1	4	16	11		7	1	41
Kauw								40				40

5. Schaarse soorten

Dit jaar werden er landelijk in november vrij veel beflijsters gezien. Wij zagen er 5. Opvallende soorten waren verder vuurgoudhaan (2), grote pieper (1) en geelgors (1). Leuk waren ook knobbelzwaan (5), nijlgans (2), grote zilverreiger (1), sperwer (5), paapje (2), gele kwikstaart (2) en grote gele kwikstaart (1). Gaaien (4) en kruisbekken (4) waren er minder dan eerdere jaren.

6. Soorten ter plaatse

De leukste soort ter plaatse was de klapekster. Op 12 oktober waren er twee ruziënde exemplaren, die een opvallend geluid lieten horen.

De boomleeuwerik vloog in september weer zingend rondjes om ons heen en we zagen en hoorden roodborsttapuit, zwarte specht, groene specht, grote en kleine bonte specht, raaf en havik.

We bedanken vooral Han en Ton en Yvonne en ook Peter, Geert, Hanneke en Marijke voor hun bijdrage en aanwezigheid. Volgend najaar gaan we weer kijken wat de trek ons dan te bieden heeft

Vogelwerkgroep

Broedvogelinventarisatie Binnenbos (zaterdag 5 en 19 april, 3 en 24 mei en 7 juni)

Het Binnenbos is een nieuw landgoed in het Krommerijng gebied. Het bestaat uit het bos achter kasteel Sterkenburg plus stukken populierenbos, moerasbos en weiland daarachter, en is eigendom van de Forest Peace Foundation. Het wordt op een natuurlijke manier beheerd en in een van de weilanden is een voedselbos aangelegd. Dit gebied is voor het eerst geïnventariseerd in 2021 en zal voor de vijfde maal geïnventariseerd worden in 2025. We gaan in totaal zes keer inventariseren.

Het gebied bestaat uit drie delen: kasteelbos, populierenbos plus weiland en moerasbosjes plus hooiland. Een inventarisatieronde duurt zo'n vier uur. De eerste inventarisatieronde is op zaterdag 22 maart. Opgeven bij Nicolien Drost per email ndrost@droho.nl of telefoon 030-6563717. Verzamelen om 6.30 uur halverwege de Zuwe, Driebergen, op de grens van weiland en bos van kasteel Sterkenburg.

Fietsexcursie Vliegbasis Soesterberg (zondag 13 april)

In deze tijd van het jaar komen veel vogels terug uit hun overwinteringsgebieden en zijn dan op hun trek hier vaak te bewonderen. Veelal krijg je in deze periode een combinatie van winter- en zomergasten te zien en te horen. De veldleeuwerik zullen wij zeker gaan spotten ter hoogte van de landingsbaan, wat tevens het broedgebied is. En is het mooi en zonnig weer, dan belanden we hier in een vogelparadijs van geluid en parachuterende veldleeuweriken met op de achtergrond soms reeën, een prachtig plaatje om te zien.

Verder kunnen we tapuiten, roodborsttapuiten, putters, vinken, groenlingen, boomleeuweriken, zanglijsters en grote lijsters, spechten, boompiepers, buizerds en torenvalken verwachten.

Uit organisatorische overwegingen en om de rust in sommige gebieden niet te verstoren wordt het aantal deelnemers gemaximeerd op 15 personen.

Een fiets in goede conditie met dito goede banden is noodzakelijk. In tegenstelling tot hetgeen gebruikelijk is starten wij niet in Driebergen maar direct bij de ingang van de Vliegbasis aan de kant van Huis ter Heide / Bosch

en Duin, te bereiken via de parallelweg van de Dolderseweg (ingang Dolderseweg en niet de Hertenlaan). Let op: dit is NIET de ingang van het militaire terrein van Camp New Amsterdam; deze ingang dus passeren. De excursie start om 8.00 uur en duurt tot ongeveer 12.00 / 13.00 uur.

Opgeven kan tot en met 9 april bij Emile Sanders, het liefst via email (sepa@xs4all.nl), zo nodig per telefoon (030-2293810).

Excursie Kennermerduinen (donderdag 8 mei)

De Kennermerduinen is het centrale deel van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Het hele duingebied tussen IJmuiden en Zandvoort is in 1995 tot Nationaal Park uitgeroepen. De combinatie van de (grote mate van) landschappelijke oorspronkelijkheid en menselijke invloeden heeft de Kennermerduinen met een zeer rijke natuur begiftigd. Niet voor niets maakt het gebied deel uit van het Europese Natura 2000-netwerk. In het gebied zijn ook enkele met de hand, in de jaren 50, gegraven waterpartijen zoals het vogelmeer en het Wed. De mooie waterpartij hiervan is het vogelmeer. Het biedt nu onderdak aan grote diversiteit van watervogels, zoals zeer recent de kleine topper (niet te verwarren met zijn grotere broer topper).

We gaan zeker de nachtegaal horen en ook boomleeuwerik, gekraagde roodstaart en vele andere vogels die er op dat moment zijn.

Wij vertrekken vanaf het verzamelpunt Sporthal Hoenderdaal te Driebergen om 9.00 uur. Aankomst bij het bezoekerscentrum "De Kennermerduinen" om 10.00 / 10.15 uur. Adres: Zeeweg 12, 2051 EC Overveen. Het is betaald parkeren. De verwachting is dat we zo rond 15.00 uur weer terug zijn.

Wil je mee met deze excursie dan kun je een bericht sturen naar Hans van Schaik via het e-mailadres jprvanschaik@gmail.com of bellen 06-23639305. Graag horen we of je met de auto komt en zo ja, hoeveel personen eventueel kunnen meereiden. De benzine kosten worden gedeeld. Opgeven voor deze excursie kan tot uiterlijk 5 mei.

Voorjaarsweekend Winterswijk (16 t/m 18 mei).

We gaan op zoek naar spechten in Bekendelle, broedende

Gekraagde roodstaart

Foto: Jan Katsman

oehoe in de steengroeve, wandelen door het Wooldse Veen en zoeken kraanvogels in het Vragenderveen. En naar de flamingo's in het Zwillbrockervenn.

We kamperen op camping de Harmienehoeve, Brandenweg 2, Woold.

Opgeven uiterlijk op woensdag 1 mei bij Nicolien Drost per email ndrost@droho.nl of telefoon 030-6563717. Geef alsjeblieft aan of je per auto komt en er mensen kunnen meerijden, of dat je met iemand anders mee wilt rijden. Het weekend is vanaf vrijdagavond t/m zondagmiddag. Gebleken is dat de meeste mensen eerder willen komen en/of langer willen blijven, dus regel zelf je logies op de camping of in de buurt. De camping heeft een paar trekkershutten.

Excursie Arkemheen (donderdag 12 juni)

In juni zitten er veel broedende steltlopers met jongen in Arkemheen. In ieder geval kluten, grutto's, tureluurs, kieviten en kleine plevieren. Verder zijn o.a. eenden, zwaluwen en bruine kiekendieven te verwachten. Vertrek om 9.00 uur van Sportcomplex Hoenderdaal, Hoendersteeg 7, Driebergen.

Tureluur

Foto: Jan Katsman

We delen de benzinekosten. Afstand heen en terug 80 km. Kosten per auto 20 euro, dus bij vier personen per auto € 5 p.p. Terug om ongeveer 14.00 uur. Aanmelden bij Nicolien Drost uiterlijk dinsdag 10 juni, per email ndrost@droho.nl of telefoon 030-6563717. Graag vermelden of je per auto komt en hoeveel mensen je mee kunt nemen, of dat je mee wilt rijden.

Omgeving Driebergen-Zeist

TEKST: ADRIENNE DE WAAL

Zoals jullie waarschijnlijk weten zijn er plannen om rond het landgoedstation Driebergen-Zeist een nieuwe woonwijk te gaan bouwen. Hoe deze woonwijk eruit kan/zal gaan zien is zeer beeldbepalend voor het stationsgebied en voor de entree naar de Utrechtse Heuvelrug. Er zal een sterke intensivering van de belasting op de omgeving gaan optreden. Een nieuwe wijk zal een grote impact op het kwetsbare ecosysteem ter plaatse hebben, dit is zeer is zorgwekkend.

Een jaar geleden is er een burgercoalitie van zeven partijen opgericht. Zij hebben intensief samengewerkt om tot een gebiedsvisie te komen die uitgaat van de (natuur) waarden. Er is veel interessante informatie beschikbaar op de website van de burgercoalitie, waaronder een mooie drone-opname van het gebied: www.stationsgebied-driebergen-zeist.nl/gebied/

Overzichtsfoto

foto: www.stationsgebied-driebergen-zeist.nl

Het plangebied ligt midden in ons IVN Heuvelrug en Kromme Rijn gebied en op een kritische faunapassage. Om deze reden en omdat de coalitie een constructief werkende groep is met een positieve grondhouding tot intensief samenwerken, heeft het bestuur in de laatste vergadering besloten zich aan te sluiten bij de coalitie. Er zijn veel redenen om ons hard te maken voor het behoud van zoveel mogelijk natuur en de vormgeving van een zo energie-neutraal mogelijke toekomstbestendige wijk.

Om de bijdrage van IVN HKR aan de coalitie direct concreet te maken vragen we iedereen die de komende periode interessante waarnemingen in dit gebied doet om deze op www.waarneming.nl te plaatsen.

Verder willen we een projectgroep oprichten die zich kan richten op:

- rondwandelingen voor bijvoorbeeld raadsleden in het gebied. Hierbij kunnen we hen wijzen op de belangrijke ecologische waarden en kennis en waardering voor het gebied delen.
- betrokkenheid bij vervolgstappen van de coalitie zoals helpen bij het opstellen van een ecologisch rapport.
- verdere ideeën kunnen samen ontwikkeld worden.

Wil jij je ook aan dit initiatief verbinden? Meld je dan aan bij Adrienne de Waal (adriennede.waal@gmail.com), voor een eerste toelichting.

Lentekriebels

Werkgroep Natuurfotografie

Deelnemers van de werkgroep Natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv kiezen ervoor om op pad te gaan om de mooiste foto's te maken. Per maand wordt een thema gekozen.

Kijk ook eens op de website van de werkgroep: www.natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv.nl

TEKST: DICK DE ROOIJ

Word jij ook zo blij bij het horen van de eerste zanglijster of het zien van sneeuwkllokjes en winterakonieten? Dan weet je dat het lente wordt en dat die donkere dagen voorbij zijn. Er komen sprietjes en blaadjes naar boven en je kunt bijna niet wachten; je zou de plantjes wel uit de grond willen kijken.

Dan wordt het tijd om de camera tevoorschijn te halen en vroeg op pad te gaan. Juist in het begin van de lente kun je de zonsopgang prachtig vastleggen. In de natuur gebeurt van alles en iedere dag kun je weer iets nieuws ontdekken. Spechten roffelen, duiven koeren, roodborstjes riedelen en koolmeesjes pompen. Dit is de tijd om vogels te fotograferen, voordat de blaadjes aan de bomen komen.

Maar vergeet ook niet naar de bomen en struiken te kijken. Volg het uitbitten van de kastanje of ontdek de bloempjes van de hazelaar of de grove den. Een mooi onderwerp voor macrofotografie.

De lente is kleurrijk en de blaadjes aan de bomen laten het frisse groen zien. Een dankbaar festijn om in kleur vast te leggen... Maar heb je wel eens aan zwart-wit fotografie gedacht? Juist met zwart-wit krijg je prachtige contrasten en spreken de luchten nog meer. Stel je mobiel of camera op monogram en je zult verbaasd zijn over de resultaten!

3

- 1 Pimpelmees - Korrie Jaarsma
- 2 Honingbij op boshyacint - Roel Steenbrink
- 3 Grutto - Else Nuyten
- 4 Sneeuwkllokje en winterakonie - Trudy Groot
- 5 Hazelaar - Dick de Rooij

1

4

5

Midweekgroep

De Midweekgroep wandelt eens in de twee weken op woensdagmorgen, het hele jaar door behalve in juli en augustus. De wandelingen zijn 5 à 6 km lang en daar nemen we de tijd voor. We verzamelen ons om 9.30 uur bij het beginpunt van de wandeling. Over meerijden daarnaartoe worden gewoonlijk onderlinge afspraken gemaakt. Op vrijdag voorafgaand aan de wandeling ontvangen de leden van de groep een bericht. Alle wandelingen zijn vooraf verkend. De wandelingen gaan bij slecht weer door, tenzij dat gevaarlijk zou zijn. Na afloop gaan we, zo mogelijk en voor wie dat willen, gezamenlijk ergens koffiedrinken.

Aan- of afmelden is niet nodig. Om verrassingen te voorkomen door wijzigingen in het programma, is het

belangrijk dat je op de e-mail-lijst van de Midweek-wandelgroep staat, zodat je de laatste berichten ontvangt. Aanmelden voor de e-mail-lijst bij Freek.

- 09 april Amelisweerd (Bunnik)
- 23 april Eemploder (Eemnes)
- 07 mei Amerongse Bovenpolder (Amerongen)
- 21 mei Broekhuizen en Londotuin (Leersum)
- 04 juni Everdingerwaarden (Everdingen)
- 18 juni De Schammer en Bloeidaal (Stoutenburg)

De volgende wandelingen staan op het programma:

Freek den Dulk heeft de coördinatie en organiseert samen met Nicolien Drost en Herman Verschuren de wandelingen.

Inlichtingen bij Freek den Dulk: 06-21287412 of freek@piode.nl

Plantenwerkgroep

Dit seizoen inventariseren we op de woensdagavonden in twee kilometerhokken. We maken dan een zo volledig mogelijke lijst van de plantensoorten in een gebied van een vierkante kilometer en dragen zo bij aan de kennis over de verspreiding van planten in Nederland. Daarnaast bezoeken we op de "vrije" woensdagen ook een aantal andere gebieden, waarvan geen volledige lijst wordt bijhouden. Voor beide activiteiten is niet veel voorkennis nodig. We determineren af en toe met de flora of met mobiele apps en leren zo de meest algemene plantensoorten herkennen. Af en toe ontdekken we iets bijzonders. Gewoonlijk starten we om 19.30 u op locatie, maar vanwege de kortere daglengte beginnen we op 2, 9 en 16 april en op 20 en 27 augustus en 3 september al om 19.00 u (zie de vetgedrukte data hieronder).

Het eerste kilometerhok is 145 – 452, dat o.a. landgoed Rijnwijck omvat. We verzamelen op de Odijkerweg in Driebergen ter hoogte van huisnummer 37.
Data: **2 april**, 23 april, 14 mei, 4 juni, 25 juni, 16 juli, 6 augustus, **27 augustus**.

Het tweede kilometerhok is 149 – 453 en ligt op Bornia. Het verzamelpunt is de parkeerplaats aan de Traaij, honderd meter ten noorden van het viaduct onder de A12.
Data: **9 april**, 30 april, 21 mei, 11 jui, 2 juli, 23 juli, 13 augustus, **3 september**

Op de "vrije" woensdagen gaan we naar de volgende bestemmingen:

Datum	Bestemming	Startpunt
16 april	Bloeyendaal	Archimedeslaan 1, Utrecht (19.00 uur)
07 mei	Fort bij Rijnauwen	Ingang Fort (Inventariseren voor SBB)
28 mei	Londotuin	Parkeerplaats Middenweg/Broekhuizerlaan
18 juni	Vliegbasis Soesterberg	Ingang Hertenlaan, Den Dolder
09 juli	Vikinghof	Melkwegse Tiendweg, Wijk bij Duurstede
30 juli	Kromme Rijn, Broekweg	Steenovenweg 5, Werkhoven
20 augustus	Den Treek	Parkeerplaats Treekerweg 1, Woudenberg (!9.00 u)
10 september	Afsluiting veldseizoen	Café nader te bepalen (20.00 u)

Natuurlijk proberen we zo veel mogelijk met elkaar mee te rijden; graag onderling afspreken. Nadere informatie bij Arnout Imhof: tel. 06-11750323 of e-mail: a.imhof@ziggo.nl.

Plantenexcursies

Dagexcursie Bylaer en het Paradijs (zaterdag 19 april)

In de Gelderse vallei ten westen van Barneveld liggen de landgoederen Klein en Groot Bylaer. Het is een kampenlandschap met akkertjes, weiljes en houtwallen. Ook zijn er stukjes vochtige heide en beekdalbosjes langs de Kleine Barneveldse Beek. Het gebied wordt ook wel het Paradijs genoemd. We verwachten zo vroeg in het jaar bosviooltjes, sleutelbloemen en muskuskruid te zien. Ook zijn er veel verschillende soorten vogels te verwachten. We beginnen centraal in het gebied en kunnen dan in een wandeling van 5 à 6 kilometer alle interessante aspecten van dit landschap te zien krijgen.

We vertrekken om 9.00 uur vanaf station Driebergen/Zeist. Aanmelden uiterlijk de woensdag tevoren bij Arnout Imhof (a.imhof@ziggo.nl of 06-11750323). Graag bij opgave ook vermelden of je eventueel wilt rijden.

Dagexcursie Kennemerstrand (zaterdag 17 mei)

Het Kennemerstrand is een vochtige duinvallei die is ontstaan door aangroei van de kust tegen de Zuidpier bij IJmuiden. De vallei raakte afgesnoerd van de zee en is vervolgens geleidelijk verzoet. Er groeit een bijzondere duinvalleiflora, met orchideeën zoals de zeldzame honingorchis, slanke gentiaan, duingentiaan en parnassia.

We vertrekken om 9.00 uur vanaf station Driebergen/Zeist. Aanmelden uiterlijk de woensdag tevoren bij Arnout Imhof (a.imhof@ziggo.nl of 06-11750323). Graag bij opgave ook vermelden of je eventueel wilt rijden.

Kampeerweekend Texel (13 t/m 15 juni)

Het kampeerweekend van de plantenwerkgroep gaat dit jaar naar Texel. Behalve veel vogels heeft Texel ook een groot aantal planten te bieden. De rijke vegetatie is te danken aan de grote verscheidenheid aan landschappen: de stuivende zeereep, de natte en droge duinen, buitendijkse kwelders, binnendijkse polders, gemengde bossen, en natuurlijk de bekende keileembult van de Hoge Berg.

De precieze kampeerplaats wordt later bekendgemaakt. De deelnemers zorgen zelf voor de kampeeruitrusting. Aankomst vanaf vrijdagochtend, terugreis zondagmiddag. Er wordt centraal ingekocht voor ontbijt, lunch, etc. Avondeten wordt geregeld in overleg met de deelnemers. Aanmelden graag voor 15 mei bij Arnout Imhof (a.imhof@ziggo.nl of 06-11750323).

Week van de biodiversiteit

Rondom de internationale dag van de biodiversiteit, 22 mei, organiseert natuurvereniging KNNV landelijk een biodiversiteitsweek van 17 tot en met 24 mei.

De laatste twee jaar heeft KNNV Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn een ochtend doorgebracht op vliegbasis Soesterberg, een hotspot van biodiversiteit, in de tijd dat de meeste kruiden bloeien. Afgelopen jaar hebben we torenkruid leren kennen, de door de provincie Utrecht gekozen icoonsoort. Ook werden er vogel- en insectenrondleidingen georganiseerd.

In 2025 zijn er plannen voor een creatieve middag op 17 of 18 mei rond het thema "Bekijk de natuur met andere ogen: maak een natuurjournaal." Bij 'Nature Journaling' gaat het niet om mooie plaatjes maken maar om het observeren van de natuur en daarbij gebruik je tekenen (en schrijven!) als middel. Durf jij de tijd te nemen om eens goed om je heen te kijken en je observaties op papier vast te leggen? Tekenervaring is niet nodig! Voor een inspirerende omgeving denken we aan de historische theetuin van Bartimeus in Doorn, of mogelijk iets rond het Koetshuis van Beerschoten, waar we ons in geval van slecht weer kunnen terugtrekken.

Belangstellenden voor deze middag kunnen zich aanmelden bij secretaris@heuvelrug.knnv.nl, met vermelding van e-mailadres en voorkeur voor 17 of 18 mei

Werkgroepen die van de gelegenheid gebruik willen maken om een rondleiding over het terrein te doen, zijn van harte welkom zich aan te sluiten. Ook informatie over (andere) geschikte locaties is gewenst.

Daarnaast wordt gedacht aan het organiseren van een lezing, mogelijk op een doordeweekse middag of avond. Voorstellen zien we graag tegemoet, inclusief datum en tijd, via een berichtje aan secretaris@heuvelrug.knnv.nl. Het Torenlaantheater zou een locatie kunnen zijn.

Tekening: Anne van Emmerik

Nature journaling: ontdek de natuur op jouw manier

TEKST EN ILLUSTRATIES: ARIJA JANSEN

Hoe zou het zijn om de natuur écht te leren kennen, op jouw manier? Waar de één dol is op feitenkennis en plantennamen kennen, beleeft de ander meer plezier aan voelen, kijken, tekenen of juist filosoferen over de natuur. Wist je dat er een manier is om dit hele spectrum in je natuurstudie aan bod te laten komen en dat dit nature journaling heet?

Wat is nature journaling

Een nature journal is een persoonlijk natuurdagboek of misschien nog beter, een eigen natuurdoeboek. In het Engels heet het bijhouden hiervan nature journaling, en ja, vanaf nu is nature journaling een officiële term. In je nature journal maak je jouw eigen aantekeningen over de natuur in je omgeving. Dat kan zijn in je eigen tuin, een natuurgebied of op vakantie in, zeg ... Schotland (tekening 1). Hoe je vervolgens die aantekeningen maakt is aan jou. De één houdt van tellen, tabellen en schema's met af en toe een schets, de ander beschrijft vooral en een derde maakt illustraties met aantekeningen erbij. En dat is nou juist het mooie. Je kunt je op jouw manier verdiepen in je kennis over de natuur. Welke vorm je ook kiest, kijken en observeren staan centraal. Daar leer je het meeste van. Hoe je je bevindingen verwerkt is secundair, maar ook

daarin groei je. Op deze manier ontmoeten wetenschap en kunst elkaar op een eigen wijze. En doen we wat de naturalisten en paar eeuwen geleden al deden.

Nature journaling combineert natuurbeleving en een dagboek bijhouden, wat bewezen goed is voor je mentale en fysieke gezondheid.

Nature journaling voor je gezondheid

Kijken, onderzoeken, voelen en noteren is niet alleen superleuk, het is ook heel goed voor je (mentale) gezondheid. Zo kan natuurbeleving al na tien minuten verlichting geven bij psychische klachten zoals stress en angst (1). Daarnaast toont onderzoek aan dat mensen die in een groene omgeving wonen minder vaak de huisarts bezoeken voor stressgerelateerde klachten (2). Met nature journaling combineer je de voordelen van natuurbeleving met die van schrijven. Dit kan resulteren in een meetbare verbetering van je mentale welzijn, waaronder vermindering van stress, verhoogde tevredenheid en een groter gevoel van geluk (3). Ons eigen IVN heeft er ook al over gerapporteerd (4)! Kortom, nature journaling is niet alleen een verrijkende manier om de natuur te verkennen maar draagt ook bij aan je algehele gezondheid en welzijn.

Kan ik dat wel?

Eén van de eerste opmerkingen die ik vaak krijg als ik hierover vertel, is: "Leuk, maar ik kan dat niet want..." Maar niets is minder waar: iedereen kan dit leren. Het mooie eraan is dat je het voor jezelf doet. Niemand anders hoeft het te zien, het hoeft niet gepost of gelikt en het hoeft ook niet perfect te zijn. Het is een manier om je aandacht te leren focussen, je gedachten stil te krijgen, de natuur op een dieper niveau te leren kennen en creatieve of wetenschappelijke methoden te leren.

Tip: begin klein. Probeer bijvoorbeeld één blad van een boom te tekenen, inclusief de nerven. Of schrijf een paar zinnen over hoe de lucht eruitziet op een bepaald moment. Herinner jezelf eraan dat er geen goed of fout is. Het gaat om wat jij ziet en ervaart. Geef jezelf de vrijheid om te experimenteren, fouten te maken, of zelfs gewoon wat te krabbelen.

Tekening 1. Nature journal page over de struikenhaag op vakantie

"Je kunt niet verkeerd kijken naar een bloem."
-John Muir Laws-

Nature journaling draait niet om een kunstwerk, maar om plezier en nieuwsgierigheid. Neem een notitieboekje mee naar buiten en probeer gewoon wat dingen uit – je zult zien dat je met elk experiment meer leert en groeit.

Wat heb je nodig?

Om te beginnen met nature journaling heb je weinig nodig. De minimale "kit" oftewel alle spulletjes die je meeneemt op je wandeling, is een notitieboek (ik vind A5 ideaal) en een pen of potlood (tekening 2). Wil je het iets minder minimalistisch en kleurrijker aanpakken? Dan kan je dit uitbreiden met waterverf en (aquarel) kleurpotloden en een waterbrush: een penseel gevuld met water om je verf te activeren. Als je met water aan de slag wilt, moet je opletten dat het papier in je notitieboek dit aankan.

Ik gebruik zelf graag een geodriehoek, loep en een close-focus verrekijker tijdens mijn wandelingen. Nu hoor ik je vragen: "Maar Arija, gebruik je dan helemaal geen telefoon en Obsidentify meer?" Zeker wel. Dat zijn heel handige tools om je nature journaling avontuur te ondersteunen en ze hebben hun eigen nut. Foto's helpen om thuis een en ander uit te werken en je kan ze inplakken. Obsidentify geeft je een mooi overzicht van wat je waar hebt gezien en helpen de wetenschappers die deze databases raadplegen.

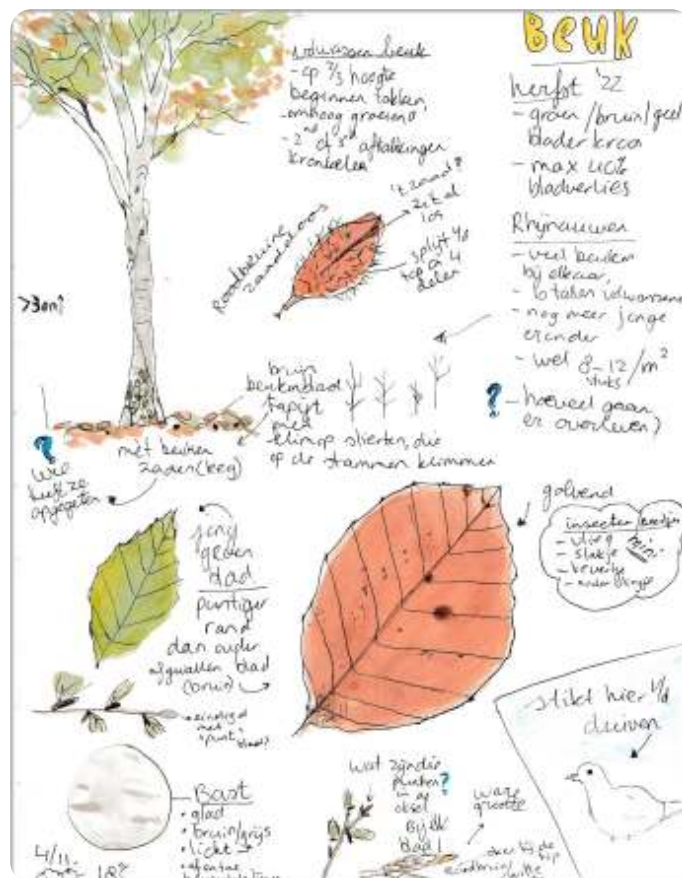

Tekening 2: Nature journaling kit

Beginnen met nature journaling

Alle begin kan overweldigend lijken. Dit dus ook. Om je op weg te helpen doe ik je wat ideeën aan de hand.

- Begin in je tuin en observeer je favoriete diertje. Wat doet dat diertje de hele dag? Is hij alleen of met zijn soortgenoten? Welke plant eet hij? Hoeveel poten heeft hij eigenlijk? Of is het misschien een vrouwtje? En die kleuren! Hoe ga ik die vastleggen? Stinkt dat gele spul wat hij uitscheidt als hij schrikt?
- Ben je mossenliefhebber? Loep erbij, voelen, ruiken en noteren. Ben je juist dol op vogels? Begin daarmee! Pak je verrekijker en maak een paar schetsen van hoe

Tekening 3: Nature journal page over de beuk

hij zit, eet of vliegt. Tel hoeveel dieren er zijn, hoeveel vissen hij vangt of hoe hij jaagt.

- Beschrijf een plant op locatie of volg zijn groei: kies een boom of struik. Teken deze in drie verschillende fasen: in de knop, bij het uitkomen en als volgroeid blad of bloem. Maak korte notities over veranderingen in vorm, kleur en zelfs geur. Zet alles op 1 leuke pagina die je door de tijd aanvult (Tekening 3).
- En mijn persoonlijk favoriet: neem schatten uit de natuur mee en verdiep je er thuis in. Zorg wel dat je de nodige info over de vindplaats noteert om je observatie volledig te kunnen noteren. En thuis niet meteen googelen hoor, eerst zelf kijken!

Meer weten?

Om meer te leren over nature journaling zijn er veel online bronnen.

Kijk op de (Engelse) website van "nature journaler extraordinaire" John Muir Laws: www.johnmuirlaws.com of kijk op mijn kersverse site: www.arijajansen.nl.

En als je zin hebt om met gelijkgestemde te starten of verder te gaan: kom naar de nature journaling activiteit op 28 juni in bos Rhijnauwen, details op de volgende bladzijde en onze IVN website. Tijdens deze activiteit die ik met PP Bakker en Simeon van Tongeren organiseer, leer je hoe je eenvoudig kunt beginnen, krijg je praktische tips en ga je met een groep enthousiaste natuur-liefhebbers op pad in een inspirerende omgeving. Neem je eigen notitieboek en favoriete materiaal mee, en start je eigen nature journal of werk lekker verder in jouw nature

journal. Lukt het niet materiaal mee te nemen? Geef het aan, dan nemen we wat voor je mee. Happy journaling!

Bronnen

- (1) **MMV**. Verlichting psychische klachten al vanaf 10 minuten natuurbeleving. Beschikbaar op: www.mmv.nl
- (2) **Zorgvisie**. Natuur als medicijn bij psychische problemen. Beschikbaar op: www.zorgvisie.nl
- (3) **Natura Foundation**. Het effect van de natuur bij psychische klachten. Beschikbaar op: www.naturafoundation.nl
- (4) **VN**. Dossier Natuur & Mentale Gezondheid. Beschikbaar op: www.ivn.nl

Ontdek nature journaling in Rhijnauwen

Wil jij de natuur op een nieuwe, bewuste manier ervaren? Tijdens deze inspirerende wandeling maak je kennis met nature journaling in bos Rhijnauwen. Je leert hoe je een natuurdagboek gebruikt om je observaties vast te leggen en krijgt praktische tips en creatieve technieken om zelf aan de slag te gaan.

Nature journaling is een unieke manier om de natuur te verkennen en vast te leggen. Het combineert observatie, wetenschap en creativiteit in één activiteit. Je gebruikt je eigen zintuigen om de wereld om je heen te begrijpen en te documenteren. Door te tekenen, schrijven en noteren van cijfers of patronen, ontwikkel je een diepere connectie met de natuur. Je kunt thuis altijd nog extra informatie opzoeken, maar in het veld ligt de focus op kijken, ervaren en vastleggen.

Tijdens deze wandeling voeren we verschillende creatieve opdrachten uit die je helpen om aandachtiger te kijken naar de natuur. Je leert technieken om details vast te leggen, kleuren te observeren, vormen en structuren te herkennen, patronen te ontdekken en diepere vragen te gaan stellen. Je kunt werken met potlood, pen, aquarel of fotografie – wat jou het meest aanspreekt!

Het is fijn als je je eigen schetsboek en favoriete teken-spullen meeneemt. Heb je deze niet? Geen probleem! Geef dit aan bij je aanmelding, dan zorgen wij voor materiaal. Sluit je aan en ontdek hoe nature journaling in bos Rhijnauwen je helpt om met meer aandacht en verwondering naar de natuur te kijken! Je natuurgidsen (in spél) zijn: PP Bakker, Simeon van Tongeren en Arija Jansen

Wanneer: 28 juni 2025, tijd: 10.00 – 12.00

Start: Voor restaurant de Veldkeuken, Koningslaan 11 A, 3981 HD Bunnik

Aanmelden (verplicht): tot 21 juni, via naturejournaling@outlook.com

Vogelexcursie Vreugderijkerwaard

TEKST EN FOTO'S: NICOLIEN DROST

19 JANUARI

Om 8.00 uur vertrekken we met vier personen in een auto vanuit Driebergen naar de Hengforderwaarden bij Deventer. Het is mistig en de temperatuur is net onder nul. Alles is dik berijpt.

Bij de Hengforderwaarden blijkt het water nogal hoog te staan. De andere deelnemers uit Utrecht en Harderwijk zijn er al. De hut blijkt niet bereikbaar te zijn. De uiterwaarden zijn bevroren en prachtig berijpt, maar er zijn weinig vogels te zien.

Dus door naar de Duursche Waarden. Hier blijkt het pad naar uitkijktoren gesloten te zijn omdat dit gebied bij hoogwater dient als vluchtplaats voor reeën. Daarom verder door naar het nabijgelegen bezoekerscentrum. Hier lopen we een stukje door een ruderaal terrein. De vegetatie is prachtig berijpt. Er vliegt een grote groep kolganzen over.

Vervolgens door naar de Vreugderijkerwaard. Daar zien we eindelijk veel vogels: smienten, kuifeenden, tafeleenden en pijlstaarten. In de verte zien we zwanen zwemmen. Het blijken 14 kleine zwanen te zijn!

We zijn nogal afgekoeld en laten ons terug in de Vreugdehoeve de warme chocolademelk goed smaken. Wondermooie berijpte uiterwaarden en de doelsoort kleine zwaan hebben we uiteindelijk gevonden.

Kleine zwanen in de mist, Vreugderijkerwaard 19 januari 2025

Scharrelkids: gezellige jaarafsluiting en modderig Beverweerd

TEKST EN FOTO'S: MARTINE TRAGTER

In december hebben we een gezellige jaarafsluiting gehad met Scharrelkids. We waren te gast bij Carola op Beukenrode. We hebben het gehad over de 'ever green' en een leuke estafetteloop gedaan terwijl je een dennenappel op een lepen moest laten balanceren. De gidsen hebben ook even geoefend en dat was echt best moeilijk! De kinderen hebben kerststukjes gemaakt en sommigen hebben Carola geholpen met oogsten van jonge beukjes. Dat werd beloond door een ritje op de quad. Natuurgids in opleiding Frank had het idee aangedragen om af te sluiten met een kampvuurtje. Met dank aan Margreet die voor de gelegenheid kon bijspringen én het talent bleek te bezitten een prima vuurtje te maken in vochtige weersomstandigheden. Er zijn aardig wat zakken marshmallows doorheen gegaan. Nadat de kinderen waren opgehaald sloten wij af met een gezellig borreltje met een klein groepje scharrelkidsgidsen en vrienden.

lichte vorst de voorgaande nacht konden ze lekker stampen op plassen die met een dun laagje ijs waren bedekt. Ook het banjeren door de modder was voor veel kinderen een avontuur.

In januari begonnen we het jaar nieuwe jaar modderig op het natte landgoed Beverweerd, een gebied met afwisselend weilanden en bos. Vooraf hadden we het thema spoorzoeken bedacht, maar bij het voorwandelen bleken prenten in dit gebied schaars. Gelukkig vonden we wel andere diersporen zoals wissels en vogelnesten. Vooral de nesten van de broedkolonie van blauwe reigers spraken tot de verbeelding. Ik heb mezelf voorgenomen deze nog eens te bezoeken in broedseizoen. Onderweg hebben we vooral gekeken naar verschillende leefgebieden en welke dieren zich daar thuis zouden voelen. Voor de kinderen was er hoe dan ook genoeg te beleven: door de

Minicursus: bijen/hommels

Wilde bijen waaronder hommels zijn belangrijk voor de bestuiving en ook nog eens heel leuk om te naar te kijken. Hommels zijn door hun formaat en behaarde uiterlijk makkelijk te ontdekken. Met wat basiskennis kun je al gauw een aantal soorten hommels leren herkennen, zoals bijvoorbeeld de aardhommel, de boomhommel en de akkerhommel.

In deze minicursus leer je een aantal hommels en andere wilde bijen herkennen en komen ook hun leefwijze en het foerageergedrag aan bod. Ook laten we zien wat je zelf kunt doen in je tuin of balkon om wilde bijen aan te trekken. In een excursie gaan we vervolgens oefenen met het herkennen van de wilde bijen in het veld. Omdat het de week van de Nationale Bijentelling is, zullen we met elkaar de bijen tellen, waarmee we ook de wetenschap een handje helpen.

Let op: Bij slecht weer wordt de excursie afgelast of verplaatst, omdat de wilde bijen zich dan niet laten zien.

Lesavond: vrij 11 april, 20-22u, Walkartcentrum Zeist.
Excursie: zat 12 april van 11-12.30u, landgoed Oostbroek.
Kosten: €7,50 voor leden en €10 voor niet-leden.
Aanmelding: De inschrijvingsmogelijkheid sluit op 5 april of eerder als het maximum aantal deelnemers is bereikt. Na aanmelding krijg je een bevestiging waarna je de kosten kunt voldoen via een bankoverschrijving. Stuur een bericht naar cursussen@ivnhkr.nl om je aan te melden onder vermelding van 'Bijen'. Geef aan of je lid bent van IVN of KNNV.
Meer informatie: Judith Pijnacker, tel 06-498 745 30

Vosje

Foto: Judith Pijnacker

Vroege Vogelwandeling

Ook dit jaar – het lijkt een serieuze traditie te worden – gaan we weer matineus vogelen. Dit keer niet in gebied Sterkenburg maar op landgoed De Reehorst. Gelegen tussen station Driebergen-Zeist en de A12 klinkt dit misschien niet meteen heel uitnodigend voor het spotten en beleven van vogels en hun gezang, maar vergis je niet: het landgoed herbergt heel wat natuurwaarden en biodiversiteit. Dit bleek ook tijdens de KNNV/IVN BioBlitz afgelopen augustus (zie voor verslag Grote Ratelaar 2025, nr 1). Er werden ruim 200 soorten planten en overige vegetatie waargenomen, diverse boom- en mossoorten, veel verschillende vlinders, libellen en insecten. Al met al een aantrekkelijk gebied voor diverse vogels.

We verwachten meerdere soorten te gaan zien, zangers en dankzij de aanwezige vijverplas ook wat watervogels. En wellicht buizerd, zwaluwen en wie weet horen of zien we ook de groene specht.

De wandeling zal ca. 2,5 uur zijn. Neem vooral een verrekijker mee, maar ook wat te drinken. De paaseitjes worden –inmiddels ook traditioneel- verzorgd door de gidsen.

Voorwandelen: zat 19 apr, 9.30u
Publiekswandeling: tweede Paasdag, ma 21 april, 7-9.30u
Start: 7.00u, ingang (oprit) Triodos Bank, tegenover station Driebergen-Zeist
Aanmelden (uiterlijk ma 14 april) **en info:** Mark Luinenburg, mrluinenburg@gmail.com of wandelingen@ivnhkr.nl

Basiscursus wilde planten herkennen

De lente is in aantocht! De stinzenplanten laten hun eerste bloemen zien en de rozetten van meerjarige planten ontluiken. Dit voorjaar is het perfecte moment om wilde planten te leren herkennen! In onze basiscursus combineren we theorie binnen met praktijk in het veld.

In deze basiscursus komen we twee keer binnen samen en gaan we twee keer het veld in. Tijdens de eerste avond leer je belangrijke plantkenmerken voor herkenning. In de tweede avond verdiepen we ons in veelvoorkomende plantfamilies. We frissen onze kennis op: wat is ook alweer het verschil tussen kroon- en kelkbladen? En welke kenmerken zijn typisch voor de rozenfamilie?

Naast leren ga je ook doen, want herkenning in het veld (determineren) is een kwestie van goed kijken, een determineerboek (flora) raadplegen en heel veel oefenen. Beide avonden gaan we daarom met vers materiaal aan de slag. Je kunt bij ons een flora en een loepje lenen. Je krijgt een reader bij aanvang van de cursus om alles op je gemak na te lezen. We focussen ons op wilde planten,

Echte koekoeksbloem

Foto: Arija Jansen

veelal inheems. Inheemse wilde planten hebben zich in een ver verleden, na de laatste ijstijd, in ons gebied gevestigd zonder hulp van de mens.

Beide excursies zijn in Zeist: we gaan naar Landgoed de Breul en Blikkenburg / Schoonoord. Zo komen we op zand- én kleibodem. Je zult zien dat daar verschillende planten goed op groeien.

Wil je je verder verdiepen in planten? Sluit je aan bij onze gemeenschappelijke plantenwerkgroep, waar zowel beginners als gevorderden welkom zijn! De groep komt elke woensdagavond bijeen en organiseert maandelijks dagexcursies. Je leert mooie planten, leuke mensen en de Heuvelrug/ Kromme rijn streek goed kennen.

Theorieavonden: di 13 mei en 27 mei, 20.00–22.00u, Walkartcentrum Zeist

Wandelingen: za 17 mei en 31 mei, 9.00 – 12.00u, Zeist

Gidsen: Harry Kerver, Paul Veldhoen en Arijja Jansen

Kosten: €25,- / IVN/ KNNV leden: €22,50

Aanmelden: t/m 1 mei via cursussen@ivnhkr.nl

Minicursus libellen/juffers

Viervlek

Foto: Jan Katsman

Ben je gefascineerd door de natuur en wil je meer leren over de wondere wereld van libellen en juffers? Dan is deze minicursus iets voor jou! Deze sierlijke en indrukwekkende insecten zijn ware luchtacrobaten en behoren tot de beste jagers van het dierenrijk. Hun verbluffende jachttechnieken, unieke levenscyclus en aerodynamische perfectie maken hen tot een echt natuurwonder. Bovendien zijn ze verrassend veelvoorkomend. Grote kans dat je er al meer op naam kan brengen dan je doorhebt.

Tijdens de theorieavond duiken we in de wereld van libellen en bespreken we onder andere hoe ze zich ontwikkelen van waterlarve tot vliegend roofdier. Ook leer je meer over de rol van hun bijzondere bouw met betrekking tot hun ongeëvenaarde vliegkunsten. Natuurlijk bespreken we welke libellen we tijdens de excursie verwachten tegen te komen. Hoe herken je

verschillende soorten en wat maakt hen uniek? Je zult versteld staan van de diversiteit!

Tijdens de excursie in het Leersumse Veld, een waar libellenparadijs, gaan we op zoek naar verschillende soorten libellen en juffers. Onze natuurgids, Jan Katsman, is een ervaren libellenkenner en wijst je op bijzondere details die je anders misschien zou missen. Naast libellen ontdek je hier een prachtig landschap vol flora en fauna.

Cursusavond: wo 14 mei: 20.00–22.00u, Walkartcentrum in Zeist

Excursie: zo 18 mei 10.00 – 12.00u, Leersumse Veld

Gids: Arijja Jansen en Jan Katsman

Kosten: €10. €7,50 voor IVN/KNNV leden

Aanmelden (verplicht): tot 7 mei: arijajansen@outlook.com

Bomenwandeling Nieuw Wulven

Het bos Nieuw Wulven ligt ten noorden van Houten. Het is een jong bos, het is pas in de jaren tussen 2000 en 2007 aangelegd. De bodem is een zogenoemde komgrond, dit is zware kleigrond die water slecht doorlaat. Je ziet op veel plekken dat de bodem drassig is en 's winters blijft op veel plekken water staan, dit is een heel ander beeld dan op de Utrechtse Heuvelrug. Hoewel deze slecht waterdoorlatende kleigrond moeilijk te bewerken is in de landbouw, is het vruchtbare grond en de aangeplante bomen groeien geweldig. Bovendien vind je hier veel meer (loof-)bomen en struiken dan op de veel armoediger Utrechtse Heuvelrug.

Ondanks dat de bomen pas 25 jaar geleden zijn aangeplant, ziet bos er al aardig volwassen uit vanwege de gunstige groeiomstandigheden. Op deze wandeling gaan we op onderzoek uit hoeveel verschillende bomen en struiken er aangeplant zijn in het bos Nieuw Wulven. Wellicht kunnen we ook bloeiwijzen laten zien.

Foto: Pieter Meijer

Tijdens deze wandeling zijn René Wassenberg en Pieter Meijer de gidsen. Meestal doen we wandelingen in het weekend overdag. Nu hebben we ervoor gekozen een avondwandeling te doen want 's avonds heeft het bos een eigen sfeer.

Voorwandelen: zat 17 mei, 9.00u

Publiekswandeling: vrij 23 mei, 19.30 uur

Start: P-plaats bos Nieuw Wulven, Marsdijk 4, 3981 HE Bunnik (Let op: dit is aan de noordzijde van het bos)

Aanmelding (verplicht, tot 21 mei) en

info: pietermeijer@planet.nl

Oogsten voor Meer Bomen Nu 23-2-24

Foto: Jan Jonker

Grassenexcursie Een jaar natuurwerk

Ruik jij het reukgras?

Foto: Susan Bol

Het is leuk om in het voorjaar door de groene driehoek te lopen. In dit landschappelijk gebied tussen Zeist, Driebergen en Bunnik liggen onder andere Landgoed Blickenburg en Landgoed Wulperhorst. Deze gebieden zijn zeer rijk aan planten; de grassen vallen hier ook onder.

Grassen vallen minder op door het ontbreken van fel gekleurde bloeiwijzen en hun geringe afmetingen. Maar het is zeker de moeite waard om eens met een loepje naar zo'n prachtig bloeiend grasje te kijken. Je zult er versteld van staan hoe mooi ze zijn en ze zien er ook allemaal een beetje anders uit. We zullen grassen tegenkomen als grote vossenstaart, kropbaar en reukgras. Deze laatste kunnen we herkennen aan de geur van vers hooi. Lijkt het jou ook leuk om die mooie grassen te bewonderen, loop dan met ons mee!

Publiekswandeling: zon 1 juni, 14.00u

Start: grote parkeerplaats naast het slot Zeist aan de Zinzendorflaan.

Aanmelden: susan_niem@hotmail.com of 06 810 240 35

TEKST: SIMONE LAANBROEK

De KNNV-natuurwerkgroep is weer zeer actief geweest in 2024. Op 44 vrijdagmiddagen zijn we op verschillende locaties bezig geweest met natuurbeheer. Daarnaast hebben we drie keer meegedaan met een oogstdag van MeerBomenNu. De natuurwerkmiddag is vijf keer afgelast in verband met het weer en tussen kerst en de jaarwisseling.

In het gebied De Hees van ASR konden we niet veel doen. De heide op de twee veldjes is nagenoeg dood. Op de veldjes en ook onder de eikenstrubben stond nauwelijks opslag.

De voorbereidingen om een poel aan te leggen gaan gestaag door, maar het is een moeizaam proces. Hopelijk gaat het lukken om de poel in 2025 na het broedseizoen te graven.

In het gebied De Zoom van de gemeente Soest hebben we meer kunnen doen. In 2023 waren al de nodige

Ridderoordse Bos 4-8-24

Foto: Simone Laanbroek

heideveldjes opnieuw geschoond. Gelukkig is op diverse veldjes herstel van de struikheide te zien. We hebben afscheid genomen van Jan Tupker, hij is opgevolgd door de nieuwe beheerder Steven Blaauw. Het veld richting ecoduct op De Hees hebben we kunnen afronden. Een leuke vondst was dat we op het ecoduct uitwerpselen en sporen van een wolf hebben gevonden, bevestigd door BIJ12. We zijn ook regelmatig in de Lange Duinen bezig geweest. Het verwijderen van de bramen en afgezaagde berken vergt de nodige tijd en inspanning, maar er wordt een mooi resultaat geboekt.

Met wortel en tak verwijderen

Foto: Jeroen Lemereis

We hebben een nieuw heitje in beheer gekregen, het ligt langs de Dolderseweg vlakbij enkele jeneverbessen. Omdat er veel korstmossen staan, is het schonen in overleg met Kok van Herk, korstmosdeskundige, gedaan. Voor het broedseizoen was het de gemeente, na lang wachten op de vergunning, gelukt wat grote bomen rond jeneverbessen te kappen. De jeneverbesselocaties zijn bekeken en voor zover nodig is opslag verwijderd.

Zowel op als rondom de korstmoskapvlakte hebben we de ongewenste opslag verwijderd en de takkenrillen zo nodig hersteld.

Het bestrijden van de Japanse duizendknoop (door Jan Lansbergen) gaat goed, op steeds meer locaties komt de duizendknoop niet meer op.

Ook bij het Utrechts Landschap hebben we een ander contactpersoon, Jessie Brandon. Het duurde enige tijd voor we een afspraak hadden voor een kennismaking, maar ze werd intussen goed waargenomen door Frans Jan Snoeks, leerling boswachter. Met hem hebben we een paar maal veldoverleg gehad en afspraken gemaakt over de werkzaamheden en werkwijze. Veel heideveldjes mogen opnieuw geschoond en verder worden uitgebreid, dat levert werk voor de komende seizoenen.

In het westen van het Ridderoordse Bos ligt een veldje waar een paar jeneverbessen staan. In het verleden werd dit veldje door Annelies Wijnbeek, die bij de start van de natuurwerkgroep in 2012 erbij was, onderhouden. Op de Landelijke Natuurwerkdag (2 november) zijn we gestart met het schonen van het veld en vrijzetten van de

jeneverbessen. Natuurlijk worden deze klussen in 2025 afgemaakt.

Na de zomer zijn we aan de slag gegaan in de Kozakkenput. Dat is de beste tijd om Amerikaanse vogelkers af te slaan en te verwijderen. Opnieuw is het ecoduct nagelopen en de nodige opslag verwijderd. Het flexteam van het Utrechts Landschap was in het voorjaar bezig geweest de Krakelingheide te schonen, maar kreeg dat niet helemaal af. Een aannemer is verder gegaan met dennetjes maaien, maar liet de boompjes op de hei liggen. Na de zomer hebben we de dennetjes van de hei gehaald en de opslag verder verwijderd. Ook de rand buiten het hek hebben we een stukje verder geschoond, we zijn echter nog lang niet rond.

Werkmateriaal Landelijke Natuurwerkdag

Foto: Yvonne Rinkel

Zowel in het begin als in het eind van het jaar zijn, voor zover dat mogelijk was, boompjes en struiken geoogst voor MeerBomenNu. We hebben niet veel geschikte veldjes om voor hen te oogsten. Vrijwel alle veldjes hebben we al een keer gedaan en wat er nog staat is vaak al meerdere keren gemaaid, te klein of te groot. Een aantal natuurwerkers hebben meegedaan aan een oogstdag georganiseerd door MBN zelf. Leuk om te doen, je komt op andere terreinen en ontmoet andere mensen.

Vorig jaar hebben we voor de eerste keer een teamuitje gehad, dat smaakte dat naar meer. We zijn dit jaar naar de Sterrenwacht geweest, waar Marijke van Noort ook actief is. Ze heeft daar een leuke, gezellige en interessante middag voor ons geregeld.

Op 13 september hebben we ook het 12,5-jarig bestaan van de KNNV-natuurwerkgroep gevierd. Hiervoor was het heideveldje in het Ridderoordse Bos, waarmee het allemaal begonnen is, ingepland. Ook dat was een gezellige middag.

Helaas hebben een aantal deelnemers afscheid moeten nemen, dus als je zin en tijd hebt op de vrijdagmiddag dan ben je van harte welkom om mee te doen.

Wimperzwammen

TEKST: BERT TOLSMA

Wimperzwammen (*Scutellinia* s.l.) doen hun naam eer aan, want het vruchtlichaam is rondom behangen met haartjes en die zijn erg karakteristiek voor dit geslacht (genus).

De gewone wimperzwam is de meest algemene van de 23 soorten die in Nederland voorkomen. Hij groeit op rot, vochtig loofhout en als het aanvankelijke kommetje zich opent wordt het schijfje tot ongeveer 1 cm groot, soms iets groter. Alle andere soorten wimperzwammen zijn kleiner en groeien met name op kale grond.

Bijgaande foto is gemaakt door Astrid Schat; zij volgt de natuurgidsenopleiding (NGO) van het IVN van onze afdeling. Ze maakte de foto op de Niënhof bij Bunnik, haar onderzoeksgebied. De aandacht voor wimperzwammen valt mooi samen met de uitreiking van de Cool en v.d. Lekprijs op de Nieuwjaarsbijeenkomst van de NMV (Ned. Mycologische Vereniging) op zaterdag 11 jan. j.l. in Wageningen. De prijs is vernoemd naar twee mycologen die in 2013 met “Het Paddenstoelenboekje” het bestuderen van paddenstoelen voor een breder publiek toegankelijk maakten. (Het kwartaalblad van de mycologische vereniging Coolia is vernoemd naar Catharina Cool, een van de schrijvers van genoemd boekje). De prijs wordt 2- jaarlijks uitgereikt aan iemand die zich lange tijd verdienstelijk heeft gemaakt in bijdragen aan de studie van paddenstoelen.

Henk Huijser uit Nuenen is 50 jaar lid van de NMV, fotograaf, vraagbaak voor velen en werkte 30 jaar lang aan een boek over Wimperzwammen; voor hem was dit jaar de prijs. Het boek is gratis te downloaden op de site van de NMV en dus voor iedereen beschikbaar; een klik op Onderzoek, Natuurbeheer & Publicaties (Publicaties & Downloads) is voldoende. De determinatie is niet eenvoudig (microscopie is meestal nodig), maar de foto's zijn prachtig.

Hans en Simone

Foto: Jeroen Lemereis

Nu niet denken dat elk geel- of (oranje)roodachtig schijfje op de grond of op hout een wimperzwam is, want er zijn ook nog korthaarschijfjes, houtskoolbekertjes, pelsbekertjes, borstelbekertjes en andere bekerzwammetjes, die randharen hebben, maar de gewone wimperzwam is de meest algemene, is heel opvallend van kleur en komt in grote groepen voor. De foto laat dat duidelijk zien.

Gewone wimperzwammen

Foto: Astrid Schat

Wie doet wat?

IVN AFDELING HEUVELRUG EN KROMME RIJN

Lidmaatschap € 24,00 per jaar. Aanmelden: www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn/lidmaatschap. Voor vragen over lidmaatschap of automatische incasso, adreswijzigingen of opzeggingen kun je terecht bij de IVN Servicedesk (info@ivn.nl). Donateurs kunnen wijzigingen of afmelding doorgeven via ledenadministratie@ivnhkr.nl

Voorzitter a.i.	Harry Kerver, voorzitter@ivnhkr.nl
Secretaris	Moniek Löffler en Anne France Zijsling, secretaris@ivnhkr.nl
Penningmeester	Miranda de Ruijter, penningmeester@ivnhkr.nl Bankrek. afdeling: NL65INGB0001572287
Bestuurslid/beheer	Pim Bredschneijder, p.bredschneijder@ivnhkr.nl
Vertrouwenspersoon	Sylvana Bouwens, vertrouwenspersoon@ivnhkr.nl
Cursussen	Judith Pijnacker, judithpijnacker@gmail.com , 06 4987 4530
Jeugd	Lucy van de Vijver en Martine Tragter, scharrelkids@ivnhkr.nl
Natuurkoffer	Sjoukje van der Meer, s.vdmeer@xs4all.nl
(Wandel)excursies	Pieter Meijer, 06 1007 9477, Geert Kuitenbrouwer, 06 5390 9363 wandelingen@ivnhkr.nl
Projecten	Kijk op de website (werkgroepen en projecten) voor actuele informatie
PR/Redactie Grote Ratelaar	Irene van Oosterhout, pr@ivnhkr.nl
Website	www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn
Nieuwsbrief	Lucy van de Vijver, lucyvandevijver@hotmail.com
Facebook	www.facebook.com/IVN.HeuvelrugEnKrommeRijn
Instagram	https://www.instagram.com/ivnheuvelrugenkrommerijn

KNNV AFDELING ZEIST, HEUVELRUG EN KROMME RIJN

Lidmaatschap € 35,50 per jaar, inclusief abonnement op Natura. Huisgenootleden € 13,50 per jaar en Ratelaar-leden € 17,00 per jaar. Bankrekening NL93INGB0003720624 t.n.v. KNNV Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn. Opzeggingen vóór 1 november van het lopende jaar bij de ledenadministratie.

Voorzitter	Nico Bolle, 06-23271152, voorzitter@heuvelrug.knnv.nl
Secretaris	Marijke van Noort, 033-8888827, secretaris@heuvelrug.knnv.nl
Natuurhistorisch secretaris	Lieke Versantvoort, 030-6562463, nhsecretaris@heuvelrug.knnv.nl
Penningmeester	Kiki Hoogeveen, 030-6932353, penningmeester@heuvelrug.knnv.nl
Ledenadministratie	Sophieke Nijhuis, 030-6567910, ledenadministratie@heuvelrug.knnv.nl
Midweekgroep	Freek den Dulk, 06-21287412, freek@piode.nl
Vogelwerkgroep	Nicolien Drost, 030-6563717, nicolien@droho.nl
Natuurwerkgroep	Simone Laanbroek, 06-57075182, natuurwerkgroep@ziggo.nl
Website/webmaster	heuvelrug.knnv.nl / H. Verschuren, 06-15554910, verschuren.herman@gmail.com
Redactie Grote Ratelaar	Marijke Warmerdam, 06-21286243, marijke.warmerdam@hetnet.nl Jan Katsman, 06-22474760, jan.katsman@planet.nl
Redactie digitale nieuwsbrief	Paul Bodengraven (paul@paulrealiseert.nl), Nico Bolle, Jan Katsman, Lieke Versantvoort, Marijke Warmerdam

GEZAMENLIJKE WERKGROEPEN IVN EN KNNV

(Korst)mossenwerkgroep	Bert Geerdes, 06-20743202, bert.geerdes@xs4all.nl Jan Ensing, 06-31662069, jan@natuurverkenner.nl
Paddenstoelenwerkgroep	Bert Tolsma, 030-6959861, lptolsma@gmail.com Mirjam Veerkamp, 0343-551905, veerkamp.berg@planet.nl
Insectenwerkgroep	Anne Janse, 06-46073110, anne.janse@gmail.com
Natuurfotografie	Dick de Rooij, dickderooij@gmail.com , www.natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv.nl/
Plantenwerkgroep	Arnout Imhof, 0343-539920, a.imhof@ziggo.nl
Bomenwerkgroep	Marijke van Noort, secretaris@heuvelrug.knnv.nl René Wassenberg, renewassenberg@gmail.com

INDIEN ONBESTELBAAR: GILDENRING 33, 3981 JJ BUNNIK

 Beleef de natuur

Jaarbeeld 2024 (vooral) uit eigen tuin

Foto's en collage: Jolande en Willem